

როგორი ღარგავის განვითარებაა პრიორიტეტი საქართველოსთვის

აკაკი ბაკურაძე

აკაკი წერეთლის სახელმწიფო უნივერსიტეტის
ეკონომიკის დეპარტამენტის ასოცირებული
პროფესორი

ანოტაცია

მიმდინარე პერიოდში, საშუალოვადიან და გრძელვადიან პერსპექტივაში გათვლილი მჭიდრო და მდგრადი დამოკიდებულება/ურთიერთობა საჯარო სექტორსა და მოსახლეობას შორის არის ქვეყნის განვითარების და სტაბილურობის გარანტი! სოციალური პოლიტიკა (ეკონომიკურთან ერთად), საბოლოო ჯამში, უნდა ემსახურებოდეს მოქალაქეებისთვის ღირსეული ცხოვრების და შრომის პირობების შექმნას/მიღწევას.

ქვეყნის ისტორიული განვითარება გეკარნახობს, რომ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამამუშავებელი მრეწველობა იყო ყველაზე განვითარებული დარგი. საქართველომ თავის საშუალო და გრძელვადიანი ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა ააგოს მისთვის უფრო სასურველი დარგების განვითარებაზე. იგულისხმება იმ დარგების პრიორიტეტულად წამოწევა, სადაც მას გააჩნია მდიდარი საკუთარი რესურსები და არ იქნება პირდაპირ დამოკიდებული მხოლოდ უცხოელი ინვესტორების ინტერესებზე.

2008-2016 წწ. სოფლის მეურნეობის, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობის დარგებში შექმნილი ღირებულების დინამიკა მართალია აღმავალია, მაგრამ ტემპები არის არასახარბიელო. კერძოდ, ამ პერიოდში სოფლის მეურნეობაში შექმნილი ღირებულების საშუალოწლიური ზრდის ტემპი 7,04%-ა, მასზე მცირედ მეტია მსუბუქ მრეწველობაში - 7,35% და შემდეგ კვების მრეწველობაში - 8,64%, რაც მართლაც არასაკმაღარისია იმ ფონზე, რომ მოსახლეობა უპირველად სწორედ ამ დარგების პროდუქციას მოიხმარს, სამწუხაროდ, იმპორტის დიდი ხვედრითი წილით.

საკვანძო სიტყვები: ეკონომიკა, პოლიტიკა, განვითარება, დარგი, საჯარო სექტორი, კერძო სექტორი, მრეწველობა, მოსახლეობა, დასაქმება.

THE DEVELOPMENT OF WHICH AREAS IS THE PRIORITY FOR GEORGIA

Akaki Bakuradze

Akaki Tsereteli State University

Associate Professor of Economics Department

ABSTRACT

Keywords: Economics, Politics, Development, Field, Public Sector, Private Sector, Industry, Population, Employment.

The close and sustainable attitude / relationship between the public sector and the population in the medium

and long term perspective is the guarantee of the country's development and stability! Social policy (together with economic) should ultimately serve to create and achieve a decent living and working conditions for citizens.

The historical development of the country dictates that agriculture production processing industry was the most developed sector. Georgia should build its medium and long-term economic policy on the development of more desirable fields. It implies the priority of the fields where it has its own rich resources and will not be directly dependent on foreign investor interests.

The dynamics of the value added to agriculture, food and light industries in 2008-2016 years are rising, but the tempo is unreliable. In particular, the average annual growth rate of agriculture in this period is 7,04%, slightly higher is light industry - 7,35% and then in the food industry - 8,64%, which is really inadequate in the light of the fact that the population primarily uses the products of this sector, unfortunately, with a large share of imports.

* * * *

ქვეყნის სოციალურ-ეკონომიკური განვითარება მიმდინარე და გრძელვადიანი ეკონომიკური პოლიტიკის ეფექტურად გატარების პირდაპირი შედეგია, რაც ორიენტირებულია საკუთარი თუ მოზიდული რესურსების ოპტიმალურ გამოყენებაზე, ინტეგრაციულ პროცესებში „ღირსეული“ ადგილის პოვნაზე, შიდა და გარე პოლიტიკური სტაბილურობის მიღწევაზე, საფრთხეების მართვაზე, მათ დაბალანსებაზე და მოსახლეობაში განათლების დონის, ეროვნული თვითშეგნების, მოქალაქეობრივი პასუხისმგებლობის და სოციალური აქტივობის ზრდაზე...

თავისი წილი პასუხისმგებლობა, ასეთი პოლიტიკის გატარებაზე, უნდა გაინაწილოს საჯარო სექტორმა, კერძო სექტორმა და მოსახლეობამაც, რადგან საქართველო, როგორც სახელმწიფო, არის მხოლოდ მოსახლეობის საკუთრება(!), ამიტომ ნებისმიერი განვითარების პროგრამა უნდა იყოს მორგებული უპირველესად მოსახლეობის და არა პარტიულ (მათ შორის, მთავრობის), კერძო (მათ შორის მსხვილი ბიზნესის), თუ რაიმე გაერთიანების ინტერესებზე.

მიმდინარე პერიოდში, საშუალოვადიან და გრძელვადიან პერსპექტივაში გათვლილი მჭიდრო და მდგრადი დამოკიდებულება/ურთიერთობა საჯარო სექტორსა და მოსახლეობას შორის არის ქვეყნის გან-

ვითარების და სტაბილურობის გარანტი! სოციალური პოლიტიკა (ეკონომიკურთან ერთად), საბოლოო ჯამში, უნდა ემსახურობდეს მოქალაქეებისთვის ღირსეული ცხოვრების და შრომის პირობების შექმნას/მიღწევას.

დიდი ხანია გამოიკვეთა საჯარო და კერძო სექტორის (ე.წ. დიდი ეკონომიკური მოთამაშეების/აგენტების) „წესების დარღვევით“ თამაშის სრული უპირატესობა. მთავრობის წინაშე მდგარ სტრატეგიულ თუ მიმდინარე ქმედებებს, რომლებიც იდეაში მიმართულია მაკროეკონომიკური, საბიუჯეტო და სოციალური სტაბილურობისკენ (სამწუხაროდ თუ საბედნიეროდ(?)), იმპერატიულად, ემატება კონკურენტულ გარემოში მიმდინარე სწრაფი და დინამიური პროცესების მართვის მიზნით, ბიზნესის მიერ სულ უფრო დახვეწილი ფარული „ილეთები“-ს გამოყენება, რამაც, საბოლოო ჯამში, აშკარად დატოვა თამაშგარე მდგომარეობაში მათი მომსახურების თუ პროდუქციის მომხმარებელი და, ამასთან, აუცილებელი „მოთამაშე“ - მოსახლეობა!

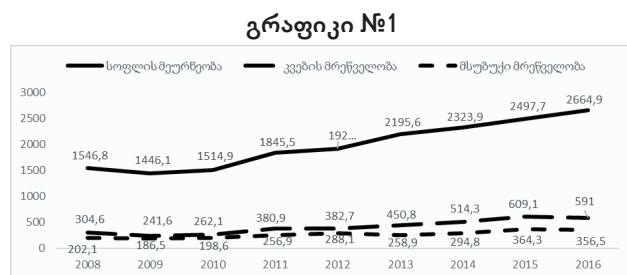
ამ წინააღმდეგობრივ კავშირში ჩაბმულ მოსახლეობას, ბუნებრივია, გააჩნია საკუთარი ინტერესები შემოსავლების ზრდაზე, მაგრამ იმდენად „სუსტია“ ის რესურსებით, რომ მას პატივი „არ სცემენ“ და არ ითვალისწინებენ მის ინტერესებს და, შესაბამისად, ყოველთვის „თამაშგარედ“ თვლიან! არადა, ბოლო 25 წელიწადში ვიხილეთ აღმოსავლეთ ევროპის ქვეყნების სანაწარმო განვითარება, სადაც მოსახლეობის ინტერესები იყო გამმსაზღვრელი.

საქართველოში კი კვლავ რჩება ცხოვრების არასასურველი დონე და სოციალური სტრუქტურის ანტაგონიზაცია, საზოგადოებაში, სოციალურ გარემოში არსებული ნორმების მიმართ გადახვევა/გულგრილობა, მოსახლეობის სოციალურ ფენების შორის სუსტი სოციალური კავშირი, დაბალი პოლიტიკური და სოციალური აქტივობა..., შედეგად დავდევით დიდი საშიშროების წინაშე, რომლის გარდაუვალი შედეგია ნიჰილიზმი, სკეპტიციზმი... და მომავლის უიმედობა.¹

ჩვენი ქვეყნის ეკონომიკა სასურველი ტემპებით არ ვითარდება! გასაგებია, რომ გარე ფაქტორები ძლიერ მოქმედებენ და ხშირ შემთხვევაში ნეგატიურ გავლენას ახდენენ მასზე, მაგრამ შიდას ხომ ჩვენ ვმართავთ. რატომ არის საქართველოს ეკონომიკა ჯერ კიდევ სუსტი და არამდგრადი ასეთი საფრთხეების მიმართ? პასუხებს ასეთ კითხვებზე ხშირად ვისმენთ მთავრობისაგან თუ ანალიტიკოს-ექსპერტებისგან, რომ ძირითადად ეს არის გლობალიზაციის, მსხვილი ბიზნესის

ინტერესების, საომარი კონფლიქტების და ა.შ. შედეგი, თუმცა ეს საკმარისი განმარტება არაა, რადგან სახეზე გვაქვს მთავრობასა და ბიზნესის წარმომადგენლებს შორის უწყვეტი და შეუფერხებელი კომუნიკაცია,² შედეგად ერთმანეთის „უსიტყვო გაგება“, ხოლო მოსახლეობის ფართო ფენების ინტერესები ახსენდებათ მხოლოდ არჩევნების წინ, და პრობლემები, ძირითადად, რჩება კარგად დანახვის დონეზე.

სოფლის მეურნეობის, კვების და მსუბუქი მრეწველობის დარგის პროდუქციის დინამიკა საქართველოში 2008-2016 წწ. (მიმდინარე ფასებში, მლნ. ლარი)³



ქვეყნის ისტორიული განვითარება გვეკარნახობს, რომ სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გადამამუშავებელი მრეწველობა იყო ყველაზე განვითარებული დარგი. საქართველომ თავის საშუალო და გრძელვადიანი ეკონომიკური პოლიტიკა უნდა ააგოს მისთვის უფრო სასურველი დარგების განვითარებაზე. იგულისხმება იმ დარგების პრიორიტეტულად წამოწევა, სადაც მას გააჩნია მდიდარი საკუთარი რესურსები და არ იქნება პირდაპირ დამოკიდებული მხოლოდ უცხოელი ინვესტორების ინტერესებზე.

თუ მთავრობის ახალი ნება იქნება უკეთესი და უფრო მიმზიდველი საინვესტიციო გარემოს შექმნა სოფლის მეურნეობაში, კვების და მსუბუქი მრეწველობაში, ეს იქნება გარდატეხა დასაქმების პრობლემის მოგვარებაში. საინტერესოა, რომ საქართველოს მოსახლეობის ემიგრანტთა ნაწილი სამუშაოს ეძებს სწორედ სოფლის მეურნეობის დარგში ან მისი პროდუქტის გადამამუშავებელ საწარმოებში,⁴ მაშინ როცა ჩვენი „ყამირი“ აუთვისებელია.

თანამედროვე ტექნოლოგიების გამოყენებით და სამუშაო ძალის გადამზადებით, რაც დიდ ხარჯებზე არ იქნება დამოკიდებული, ამ დარგების განვითარებით საქართველო მნიშვნელოვან წარმატებებს მიაღწევს და შეიძლება უმუშევრობის, როგორც ყველაზე მწვავე

2 სამწუხაროდ, საკანონმდებლო მთავრობის ძირითადი ნაწილი ბიზნესიდანაა და ისინი აგრძელებენ საკუთარი ინტერესების დაცვას თუმცა შენიღბულად (მაგ., „ახლოლებების“ ინტერესების დაცვით).

3 წყარო: http://geostat.ge/?action=page&p_id=118&lang=geo/4.06.2017/

4 2016 წ. ანსუ-ს „საჯარო მმართველობის“ სამაგისტრო პროგრამის სტუდენტთა გამოკითხვით, რომელმაც მოიცვა საქართველოს სხვადასხვა რეგიონი, საქართველოს მოქალაქეთა საზღვარგარეთ ერთჯერადი დასაქმების ობიექტების უმეტესობა სოფლის მეურნეობაზე მოდის.

პრობლემის, დონის შემცირება, რადგან სწორედ აქ არის შესაძლებელი ყველაზე მეტად როგორც დაქირავებით ისე თვითდასაქმებით დასაქმება. ანუ, მოსახლეობას მიეცემა სერიოზული შანსი, რომ იგრძნოს თავი, როგორც თანაბარმა მოთამაშემ მთავრობის და ბიზნეს ინტერესების გვერდით და აუცილებლად მოინდომებს იყოს სოციალურად აქტიური და განუყოფელი ნაწილი ქვეყნის მართვის განხორციელებაში.

სოფლის მეურნეობის, კვების და მსუბუქი მრეწველობის დარგის

პროდუქციის მშპ-ში ხვედრითი წილის დინამიკა 2008-2016 წწ. (მიმდინარე ფასების მიხედვით, %-ში)⁵

გრაფიკი №2



ოფიციალური სტატისტიკით, 2008-2016 წწ. სოფლის მეურნეობის, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობის დარგებში შექმნილი ღირებულების დინამიკა მართალია აღმავალია (იხ. გრაფიკი №1), მაგრამ ტემპები არის არასახარბიელო. კერძოდ, ამ პერიოდში სოფლის მეურნეობაში შექმნილი ღირებულების საშუალოწლიური ზრდის ტემპი 7,04%-ა, მასზე მცირედ მეტია მსუბუქი მრეწველობაში - 7,35% და შემდეგ კვების მრეწველობაში - 8,64%, რაც მართლაც არასაკმარისია იმ ფონზე, რომ მოსახლეობა უპირველად სწორედ ამ დარგების პროდუქციას მოიხმარს, სამწუხაროდ, იმპორტის დიდი ხვედრითი წილით.

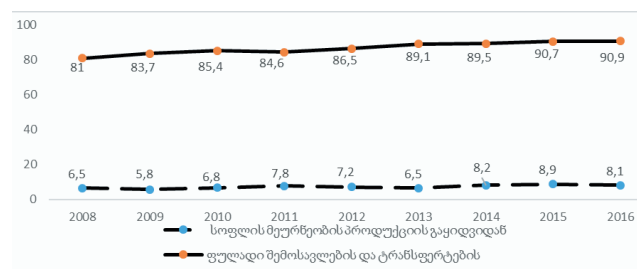
თუ დავაკვირდებით სოფლის მეურნეობის პროდუქციის ხვედრითი წილის დინამიკას მშპ-ში 2008-2016 წწ. საშუალოდ 7,8%-ა, ხოლო კვების მრეწველობის დარგის საწარმოთა პროდუქციის ხვედრითი წილის - 1,6 %-ა, უფრო მცირეა მსუბუქი მრეწველობისათვის და იგივე მაჩვენებელი შეადგენს 1,06 %-ს (იხ. გრაფიკი №2), რაც, საბოლოო ჯამში, მეტყველებს იმაზე, რომ ამ დარგების განვითარებას სათანადო ყურადღება არ ეთმობა.

სოციალური სფეროს სტაბილური განვითარება პირდაპირ დამოკიდებულია მოსახლეობის რეალური შემოსავლების ზრდაზე, რომელიც თავისმხრივ უნდა ეთანხმებოდეს ქვეყნის ეკონომიკურ ზრდას. ეს ნიშნავს, რომ თუ პირობითად, ეკონომიკას აქვს 4%-ანი ზრდა, მაშინ ასეთივე ტემპით უნდა იზრდებოდეს მინიმუმ მოსახლეობის შემოსავლებიც. სახეზე კი არის ჩამორჩენა. 2015 წელს წინა წელთან შედარებით მოსახლეობის საშუალოთვიური შემოსავლების მაჩვენებელი 3,8%-ა, ხოლო 2016 წელს 2015 წ.-თან შედარებით

3,1%.⁶

ერთ სულზე მოსახლეობის საშუალოთვიური შემოსავლების სტრუქტურის ხვედრითი წილის დინამიკა 2008-2016 წწ. (ლარებში)⁷

გრაფიკი №3



2008-2016 წწ. დინამიკაში, ერთ სულზე მოსახლეობის საშუალოთვიურ შემოსავლებში „ფულადი შემოსავლები და ტრანსფერტების“ წილი უდიდესია (იხ. გრაფიკი №3), ხოლო დანარჩენი წილი თითქმის მოდის სოფლის მეურნეობის პროდუქციის გაყიდვებზე, ანუ შემოსავლები ძირითადად ფორმირდება სწორედ ამ ორი წყაროთი (მსგავსი სურათია ორი ან მეტი სულიანი ოჯახის შემოსავლების სტრუქტურაშიც⁸).

თუ გავითვალისწინებთ იმ ფაქტს, რომ მოსახლეობის ეკონომიკურად აქტიური ნაწილის მხოლოდ მცირე ნაწილია დასაქმებული, მაშინ დიდწილად სავარაუდოა, რომ შემოსავლების მნიშვნელოვანო წილი ტრანსფერტებზე მოდის,⁹ რაც სავალალოა, რადგან, საერთო ჯამში, საქართველოში მოიხმარება ის შემოსავლები, რომლის წარმოშობის წყარო ჩვენი ეკონომიკა არ არის! ასეთ სიტუაციაში, ძნელია ისაუბრო ქვეყნის სოციალური და ეკონომიკური განვითარების ოპტიმისტურ მომავალზე, რადგან ამას ემატება „დინეზის მიყოლილი“ ეკონომიკის თანამედროვე სურათი.

ვიმეორებ, რომ ვიდრე საქართველოს ყველაზე დიდი სიმდიდრის - მისი მოსახლეობის ინტერესები არ იქნება დაცული ეკონომიკაში, როგორც მოთამაშის და/ან აგენტის და „გამოიდევენა“ მისი ინტერესები რესურსების არქონის და/ან სიმცირის გამო, ეს მიიყვანს ქვეყანას კატასტროფამდე.

ყველაზე სწრაფი გამოსავალი ასეთი რთული სიტუაციიდან არის დასახელებული დარგების პრიორიტეტად აღიარება და სამომქმედო გეგმებში შესაბამისი ცვლილებების შეტანა, მათ განვითარებაზე ყურადღების სერიოზული გამახვილება. იქნება პროდუქტოული ეს პოლიტიკა, მაშინ შედეგიც მალე დადგება.

გამოყენებული ლიტერატურა და წყაროები

1. <http://geostat.ge>; 2. <http://extech.ru>

6 იხ.: http://geostat.ge/?action=page&p_id=181&lang=geo /6.06.2017/

7 იქვე /11.06.2017/

8 იქვე /8.06.2017/

9 ეს მაჩვენებელი მერყეობს 60-70%-ს შუალედში (აღნიშნული საზღვრები და მისი დიაპაზონი ეფუძნება ანსუ-ს „საჯარო მმართველობის“ სამაგისტრო პროგრამის სტუდენტთა 2016 წ. მიზნობრივ გამოკითხვას).

5 წყარო: http://geostat.ge/?action=page&p_id=118&lang=geo /4.06.2017/